

Anna Mielczarek-Żejmo

Przedmiot: Podstawy socjologii i metody badań socjologicznych

Data: 25 kwietnia 2020 r.

Temat: Grupy społeczne jako składniki społeczeństwa. Mechanizm kształtowania się grup. Więzy społeczna i jej rola w systemie społecznym. Proces tworzenia się więzi.

Zakres tematyczny wykładu:

- I. Rodzaje zbiorowości ludzkich
- II. Definicje grupy
- III. Elementy grupy

I. Rodzaje zbiorowości ludzkich

Ludzie łączą się w różne rodzaje zbiorowości. Ze względu na podobieństwo cech, rodzaj więzi występujących między nimi więzi i kontakty możemy wyróżnić takie zbiorowości jak:

1. Populacja – wielość jednostek.
2. Zbiór statystyczny – podobieństwo cechy (kobiety, starzy, blondyni, niebieskoocy, studenci, emeryci). Powstaje w wyniku różnych zestawień, opracowań liczbowych
3. Kategoria socjologiczna – podobieństwo cechy społecznie istotnej (studenci, emeryci, Polacy). Realne podobieństwo sytuacji życiowej, interesów, szans. Więzy obiektywna.
4. Kategoria społeczna – świadomość wspólnoty i odrębności (my – oni, swoi – obcy). Wspólnota przeżywana jest subiektywnie (dodatkowe cechy: wartości, przekonania, światopogląd).
5. Grupa społeczna – kontakty i interakcje z podobnymi do siebie.

II. Definicje grupy

Definicji grupy jest wiele. Między innymi można je podzielić na szerokie i wąskie. Stanisław Ossowski za Small posługiwał się szerokim rozumieniem grupy:

Grupa – wszelki zbiór osób, który możemy ujmować jako całość ze względu na jakiegokolwiek godne uwagi stosunki zachodzące między nimi”. Proszę porównać następujące przykłady:

- 1) Przechodnie na przejściu dla pieszych i rodzina
- 2) Świadkowie wypadku i słuchacze na sali wykładowej
- 3) Pasażerowie w przedziale pociągu i członkowie bractwa rycerskiego

W szerokim rozumieniu wszystkie powyższe przykłady możemy uznać za grupy w szerokim ujęciu. W wąskim ujęciu grupą jest jedynie rodzina, słuchacze na Sali wykładowej oraz członkowie bractwa rycerskiego. Piotr Sztompka jest autorem jednej z wąskich definicji grupy:

Grupa – zbiór jednostek, w którym wspólnota pewnych istotnie społecznych cech wyraża się w tożsamości zbiorowej i towarzyszą temu kontakty, interakcje i stosunki społeczne w jej obrębie częstsze i bardziej intensywne niż z osobami z zewnątrz. Inaczej: zbiorowość ludzi, pomiędzy którymi występuje więź obiektywna, subiektywna i behawioralna.

Więź obiektywna – poczucie wspólnoty wynikające z podobieństwa sytuacji życiowej: miejsca zamieszkania, zawodu, wieku itp.

Więź subiektywna – poczucie wspólnoty z członkami grupy, do której należymy.

Więź behawioralna – podobne lub wspólne działania podejmowane przez członków grupy.

III. Elementy grupy (J. Szczepański)

Grupy składają się z następujących elementów:

1. Członkowie

- 1) Zinternalizowali wartości grupy – identyfikują się z celami i dążą do ich realizacji
- 2) Wykonują określoną rolę społeczną – przynależność częścią osobowości (większy lub mniejszy zakres zawłaszczenia osobowości przez grupę – koło studenckie a zakon, zakład pracy a więzienie).
- 3) Wymagania grupy wobec członków:
 - (a) Wzór fizyczny – wymagania co do wyglądu zewnętrznego (np. noszenie munduru), częściej: wymagania negatywne – jaki członek grupy nie powinien być (brudny, z długimi włosami itp.).
Naruszenie spotyka się z niezbyt silnymi sankcjami
 - (b) Wzór moralny – zespół cech moralnych, jakie powinien przejawiać w swoim postępowaniu (w tekście ślubowania studenckiego).
Naruszenie spotyka się z silnymi sankcjami.
 - (c) Funkcje członka – czynności wykonywane dla utrzymania ciągłości grupy i jej rozwoju.

⇒ Jeśli członkowie nie wykonują zadań, są zbędni.

⇒ Im silniej grupa dyscyplinuje członków do wykonywania zadań, tym jest silniejsza i bardziej trwała.

4) Zasada odrębności – cechy grupy, które odróżniają ją od innych i przyczyniają się do powstania świadomości „my” (oni, swoi-obcy). Jest zespołem idealnych określeń i warunków, jakim powinien odpowiadać członek danej grupy, z jednej strony, a z drugiej - wyraża ona kryteria przyjmowania i usuwania do grupy i z grupy.

⇒ Zapewnia stopień jednorodności grupy przez określenie cech członków.

2. **Ośrodki skupienia** – wszelkie materialne podstawy istnienia grupy (terytorium, lokale, siedziby) oraz niematerialne, takie jak wartości symbole i idee, które identyfikują grupę (odznaki, pieczęcie, herby).

3. **Zadania grupy** – ustalone i świadomie zdefiniowane stany rzeczy i zjawiska, które grupa jako całość chce osiągać lub wywoływać (ustalane intencjonalnie, określone statutem)

1) Dlaczego zadania służą trwaniu grupy?

⇒ Po zrealizowaniu jednego zadania występuje tendencja do tworzenia nowych zadań (chęć samorealizacji jako cecha osobowości członków grupy)

⇒ Dążenie do podtrzymywania stosunków społecznych między członkami, wytworzonych w trakcie realizacji zadania.

2) W trakcie realizacji zadań grupy powstaje wola zbiorowa grupy – suma dążeń członków do realizacji zadania zbiorowego. Przejawia się konsekwentnym i efektywnym realizowaniem zadań.

3) Solidarność grupy – poczucie wspólności, identyfikacja poszczególnych jednostek należących do grupy z innymi członkami, identyfikacja osobistych interesów każdego członka z interesami wszystkich członków

4. **Elementy utrzymujące spójność wewnętrzną grupy** (instytucje, system kontroli społecznej, wzory wzajemnych oddziaływań i stosunków)

5. **Środki i instytucje regulujące styczności**, wzajemne oddziaływania i stosunki z członkami innych grup.

Zbiór osób (co najmniej 3), powiązanych ze sobą systemem stosunków społecznych, regulowanych przez instytucje, oddzielonych od innych zasadą odrębności.

Literatura:

1. Sztompka P., 2002, Socjologia, Znak, Kraków.
2. Szacka B., 2003, Wprowadzenie do socjologii, Oficyna Naukowa, Warszawa.
3. Szczepański, J., 1970, Elementarne pojęcia socjologii, PWN, Warszawa.